

1.1 ความสำคัญและสมมติฐานของงานวิจัย

ชุมชนเสมือน (Virtual community) หมายถึงชุมชนที่เกิดขึ้นจากการปรากฏอยู่ร่วมกัน (co-presence) หรือพบปะกัน (encounter) ของคนเดินเท้า (pedestrian) หลากหลายประเภท ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งไม่เฉพาะเจาะจง โดยที่คนเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันอย่างสมาชิกในชุมชน (community) ตามความหมายปรกติทั่วไป (Hillier, 1996) ไม่ว่าจะการปรากฏตัวอยู่ร่วมกันนั้นจะนำไปสู่การสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ (interface) หรือเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างคนเหล่านั้นหรือไม่ ชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของเมือง มักเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงออกถึงความมีชีวิตชีวา (vibrancy) และความเป็นสถานที่เฉพาะ (place) ของพื้นที่นั้นๆ (Major et al, 1997) ที่สำคัญเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ตลอดจนการจัดรูปที่ดินและช่วงบล็อกอาคารในบางกรณี เพื่อเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนเสมือนในพื้นที่เฉพาะนั้นๆ (Hillier, 1996, Stonor and Penn, 1997)

ชุมชนเสมือนมักจะเกิดเฉพาะในพื้นที่ของเมืองที่มีประโยชน์การใช้สอยของที่ดินและอาคารเอื้อให้เกิดการสัญจรทางเท้าหลากหลายวัตถุประสงค์ ทั้งการสัญจรผ่าน (mobility) และการสัญจรเพื่อเข้าถึง (accessibility) ที่คึกคักหนาแน่นตลอดทั้งวัน ส่วนใหญ่มักเป็นย่านศูนย์กลางของเมืองที่พบประโยชน์การใช้ที่ดินที่หลากหลาย และโดยเฉพาะเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดเปลี่ยนการสัญจรที่สำคัญ (transport interchange) ผลกระทบของชุมชนเสมือนต่อเนื้อเมืองในบริเวณดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะถ้าพื้นที่นั้นๆ ยังมีศักยภาพในการพัฒนาทางเศรษฐกิจเหลืออยู่อีกมาก เช่นบริเวณที่มีพื้นที่ว่างเปล่า มีการตั้งถิ่นฐานที่เบาบาง ใช้พื้นที่อาคารไม่เต็มรูปที่ดิน หรือยังเป็นย่านพักอาศัยที่เงียบสงบ

พื้นที่โดยรอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพลโยธิน เป็นจุดที่เปิดโอกาสให้ผู้คนหลากหลายจากต่างพื้นที่เดินทางเข้าและออกจากบริเวณได้อย่างสะดวกขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นอกจากนั้นเพื่อเป็นการใช้ศักยภาพของพื้นที่อย่างเต็มที่ บริเวณแยกลาดพร้าว-พลโยธินยังได้รับการพัฒนาให้เป็นจุดเชื่อมต่อการสัญจรทางบก (Ground Transport Hub) ที่สำคัญ ทั้งการขนส่งมวลชนระบบรางและรถโดยสารประจำทาง ตามแผนวิสัยทัศน์การพัฒนากรุงเทพฯ พ.ศ. 2546-2549 จากการสำรวจ

เบื้องต้น พบรูปแบบของการสัญจรทางเท้าหลากหลายลักษณะและวัตถุประสงค์ในเวลาที่ต่างๆ ของวัน ทั้งการสัญจรเปลี่ยนผ่านในบริเวณจุดเชื่อมต่อของการคมนาคมดังกล่าว และการสัญจรเพื่อการเข้าถึงอาคารและพื้นที่พาณิชยกรรมขนาดย่อย เช่นตลาดลาดพร้าว และพื้นที่พาณิชยกรรมขนาดใหญ่ อย่างห้างเซ็นทรัลลาดพร้าว ห้างยูเนี่ยนมอลล์ที่กำลังก่อสร้าง ตลอดจนสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รทิวาภิรมย์ ยังมีพื้นที่ว่างรอการพัฒนาและเป็นพื้นที่พักอาศัยไม่หนาแน่นนัก โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ด้านในถนนลาดพร้าวที่อาจมีการพัฒนาต่อเนื่องจากผลกระทบของชุมชนเสมือนในพื้นที่ได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะบันทึกรูปแบบของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นในพื้นที่อิทธิพลของการเดินเท้ารอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพลโยธิน (ในรัศมี 500 เมตร หรือ 10 นาทีเดินจากสถานีฯ โดยรอบทิศทาง) อย่างเป็นระบบ ตามช่วงเวลาต่างๆ ของวัน ทั้งในวันระหว่างสัปดาห์ (weekday) และวันหยุด (weekend) โดยมีสมมติฐานของงานวิจัย คือ พื้นที่โดยรอบสถานีพลโยธินมีรูปแบบของชุมชนเสมือนที่หลากหลาย และเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา คาดว่าการศึกษา วิเคราะห์รูปแบบชุมชนเสมือนในพื้นที่โดยรอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพลโยธินนั้นจะยังประโยชน์ โดยสามารถพัฒนาเป็นแนวทาง ตลอดจนเทคนิควิธีการบันทึกปรากฏการณ์ของเมืองในรูปแบบใหม่นี้อย่างเป็นระบบมากขึ้น และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบกับข้อมูลในเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในการวางแผนหรือออกแบบพื้นที่เมือง / ชุมชนโดยรอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพลโยธิน เพื่อรองรับอิทธิพลของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นในบริเวณ และสามารถนำเทคนิค วิธีการไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ของเมืองต่อไป

รูปที่ 1.1 รูปแบบกิจกรรมของคนเดินเท้าซึ่งเป็นปรากฏการณ์การเกิดชุมชนเสมือน

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 ศึกษาลักษณะทั่วไปทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมของพื้นที่ในบริเวณโดยรอบจุดขึ้นลงสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพหลโยธิน
- 1.2.2 สร้างแผนที่จากการบันทึกรูปแบบของชุมชนเสมือน ในช่วงเวลาต่างๆ ของวันทั้งวันธรรมดา และวันหยุดสุดสัปดาห์ของพื้นที่ในรัศมีการเดินเท้าโดยรอบจุดขึ้นลงสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพหลโยธิน
- 1.2.3 วิเคราะห์ศักยภาพและปัญหา ตลอดจนเสนอแนะแนวทางพัฒนาจากการเกิดขึ้นของชุมชนเสมือนในพื้นที่ศึกษา

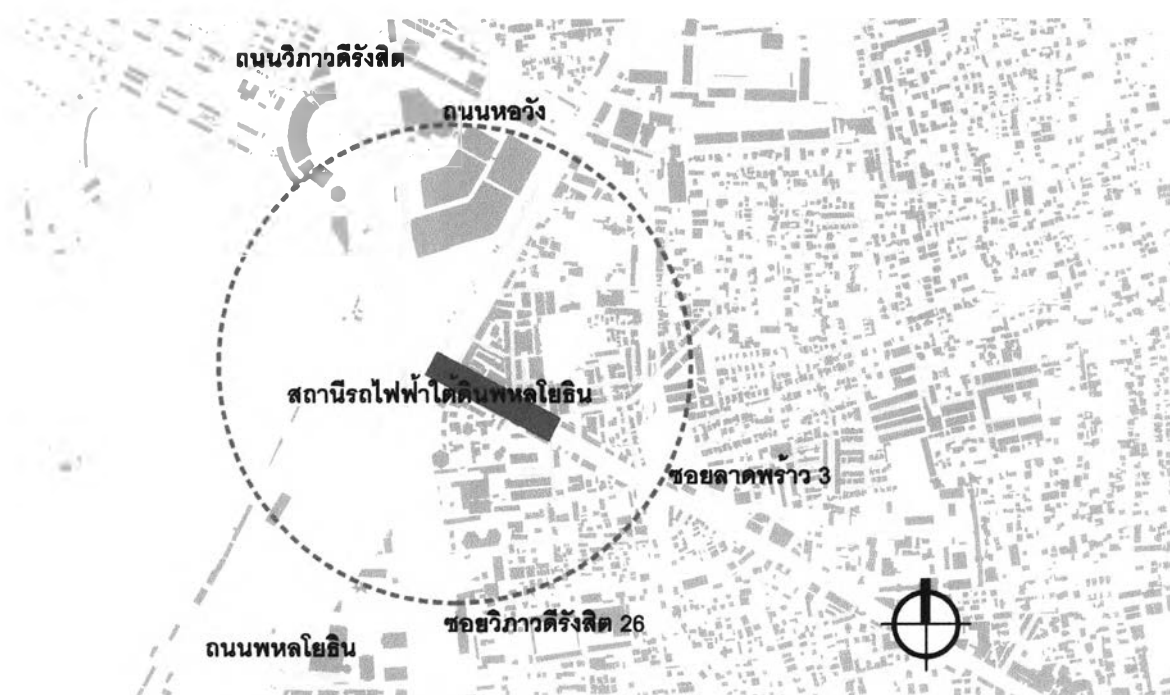
1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่โดยรอบบริเวณจุดขึ้นลงรถไฟฟ้าใต้ดินสถานีพหลโยธิน ในรัศมี 500 เมตร หรือ 10 นาทีเดินเท้าจากสถานีฯโดยรอบทิศทาง โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จรดถนนหอวัง
ทิศใต้	จรดซอยวิภาวดีรังสิต 26
ทิศตะวันออก	จรดซอยลาดพร้าว 3
ทิศตะวันตก	จรดแนวถนนวิภาวดีรังสิต

ทั้งนี้ไม่รวมถึงพื้นที่ภายในสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน

รูปที่ 1.2 พื้นที่โดยรอบบริเวณจุดขึ้นลงรถไฟฟ้าใต้ดินสถานีพหลโยธิน ในรัศมี 500 เมตร

1.3.2 เนื้อหาการศึกษา

สร้างแผนที่การบันทึกรูปแบบของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นในพื้นที่อิทธิพลของการเดินเท้ารอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินพหลโยธินอย่างเป็นระบบ ตามช่วงเวลาต่างๆ ของวัน ทั้งในวันระหว่างสัปดาห์และวันหยุด เพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นแนวทางในการวางแผนหรือออกแบบพื้นที่เมือง / ชุมชนโดยรอบสถานีพหลโยธิน เพื่อรองรับอิทธิพลของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้น

1.4 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1.4.1 ศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการ วารสารสิ่งพิมพ์ งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเสมือน เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาที่ชัดเจน

1.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

1.4.3 สืบค้นข้อมูลภาคสนาม

- บันทึกรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร (land use and building use pattern) และรูปแบบการใช้พื้นที่ (space use pattern) ที่ปรากฏในช่วงเวลาต่างๆ ของวัน
- บันทึกรูปแบบการสัญจรของคนเดินเท้าในพื้นที่ (pedestrian moving activity pattern) ทั้งการสัญจรผ่าน (move through) และการสัญจรเพื่อการเข้าถึง (move to) ในช่วงเวลาต่างๆ ของวัน โดยการแยกประเภทผู้สัญจรตามกลุ่มผู้เข้าใช้พื้นที่หลัก
- บันทึกรูปแบบกิจกรรมการจับจองของคนเดินเท้าในพื้นที่ (pedestrian static activity pattern) ตามช่วงเวลาต่างๆ ของวัน โดยการแยกประเภทผู้สัญจรตามกลุ่มผู้เข้าใช้พื้นที่หลัก รวมทั้งระบุจุดที่มีการพบปะ และปฏิสัมพันธ์

1.4.4 จัดทำแผนที่ที่แจกแจงรูปแบบของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ ของวันในพื้นที่ รวมทั้งประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึก ร่วมกับกรอบแนวความคิด และข้อมูลทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของพื้นที่

1.4.5 สรุปผลการวิเคราะห์ พร้อมทั้งเสนอแนวทางเพื่อรองรับชุมชนเสมือนในพื้นที่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 สามารถพัฒนาเป็นแนวทาง ตลอดจนเทคนิควิธีการสร้างแผนที่บันทึกปรากฏการณ์ของเมืองในรูปแบบของชุมชนเสมือนอย่างเป็นระบบมากขึ้น
- 1.5.2 สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบกับข้อมูลในเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในการวางแผนหรือออกแบบพื้นที่เมือง หรือชุมชนโดยรอบสถานีพหลโยธิน เพื่อรองรับอิทธิพลของชุมชนเสมือนที่เกิดขึ้น
- 1.5.3 สามารถนำเทคนิค และวิธีการไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ของเมืองต่อไป